

כח, יט

והקרבתם אשה עלה לה' פרים בני בקר שנים ואיל אחד ושבעה כבשים בני שנה תמימם יהיו לכם

אילים: כנגד אילו של יצחק

צריך עיון, מהו ההכרח בפשוטו של מקרא ש"אילים" הם כנגד אילו של יצחק, ולא כנגד יצחק עצמו (כשם ש"פרים" הם כנגד אברהם עצמו, ו"כבשים" כנגד יעקב עצמו). ויש להאריך בזה.

כט, יח

ומנחתם ונסכיהם לפרים לאילם ולכבשים במספרם כמשפט

ומנחתם ונסכיהם לפרים: פרי החג שזעיס הם, כנגד שזעיס אומות שמתמעטים והולכים, סימן כלי' היא להם, ובימי המקדש היו מגינין עליהם מן היסורין.

צריך ביאור:

א. לכאורה כוונתו לבאר מדוע היו פרי החג פוחתין והולכין (ולכן המתין עם פירושו עד לקרבנות של יום השני, שבהם נראה שהקרבנות הם פוחתין והולכין). וקשה: (א) מדוע לא הקדים את פירושו על מה שנאמר בפסוק הקודם "וביום השני פרים בני בקר שנים עשר" (פחות מביום הראשון). (ב) לפי זה הי' לו להתחיל "לפרים, כנגד האומות שמתמעטים והולכים (ותדע - ) מספרם שבעים כנגד שבעים אומות".

ב. "שמתמעטים והולכים, סימן כלי' היא להם" אינו עולה בקנה אחד עם "ובימי המקדש היו מגינים עליהם".

ג. המלים "סימן כלי' היא להם" מיותרות לכאורה.

ד. מדוע מדייק "ובימי המקדש", והרי מובן מאליו שעם חורבן הבית הושבתו הקרבנות ובוטלה השפעתם.

ה. "היו מגינים עליהם מן היסורין" - (א) לכאורה הי' לו לומר "והקרבת הפרים מגינין עליהם". (ב) בגמרא (סוכה נה, ב) מפרש רש"י ששבעים הפרים באו "לכפר עליהם (על שבעים אומות) שירדו גשמים בכל העולם, לפי שנידונין בחג על המים".

יצחק חיים

והביאור:

עצם הדבר שפרי החג פוחתין והולכין לא הוקשה לרש"י, כי יש לומר שבכל יום מימי החג יש ענין מסויים הקשור למספר הקרבנות של אותו יום. אך לפי זה (שלקרבנות של כל יום ישנם רמזים שונים) הי' הפסוק צריך לפרוט בכל יום את

כל פרטי הקרבנות, לרבות את הקרבנות שהם באותו מספר של יום הקודם (ראה בביאור לרש"י נשא ז, י); אך כאן אין התורה חוזרת בכל יום על המנחות וכו' (פרטי הקרבן), ולא עוד אלא שהכתוב מדגיש "ומנחתם ונסכיהם גו' במספרם כמשפט" (של יום הקודם).

וקשה:

מכיון שקרבנות החג הם ענין אחד, איך יתכן שפרי החג יהיו פוחתין והולכין? והרי גם אם יש לשנות את מספר הפרים, ה' הדבר צריך להיות באופן של ברכה (הוספה, מעלין בקדש), לא באופן של כלי', פוחתין והולכין. יתר על כן: השינוי במספר הקרבנות מוכיח עליהם ששונים הם זה מזה, וביחד עם זה מודגש בכתוב שהם ענין אחד?

לכן מפרש שקרבנות החג הם אמנם ענין אחד, אבל לגבי פרי החג בא הדבר לידי ביטוי במספר הכולל של כל ימי החג, "פרי החג שבעים הם כנגד שבעים אומות": הפרים של כל שבעת ימי החג מרכיבים ענין אחד, שבעים אומות; ולכן הם פוחתין והולכין, כי אומות אלו "מתמעטים והולכים".

אמנם, כיצד אפשר לומר שלפרי החג היתה פעולה שלילית ("כלי'"), והרי בדרך כלל מביא קרבן טובה וברכה (כפרת עונות, "ריח ניחוח לה'")?

לכן מוסיף "סימן כלי' היא להם", זהו סימן בלבד לכך שהפרים נקרכו כנגד אומות שסופן להיות כלין, אבל פעולת הקרבנות היא חיובית - "היו מגינין עליהם".

ומדייק "היו מגינין" (ולא "והקרבת הפרים מגינין"), כי פעולת ההקרבה לא היתה מוגבלת לשעת ההקרבה בלבד, אלא היא נמשכה עד להקרבה הבאה.

ומדגיש "ובימי המקדש", כדי להבהיר שרק "מגינין עליהם" קשור לפעולת הקרבן, שהיא "בימי המקדש", ואילו "סימן כלי' היא להם" קשור לאומות בכלל (לא לזמן המקדש).

אמנם, לפי זה נמצא שאין קשר בין מספר הפרים (שבעים) לבין הקרבנות באופן של פוחתין והולכין, ואם כן קשה בשתים:

א. לכאורה ה' לו לחלקם לשני ענינים (או לשני קטעים): (א) "שבעים כנגד שבעים אומות", (ב) "פוחתין והולכין סימן כלי' היא להם"?

ב. מדוע ה' צורך בשני סימנים על הקשר בין הפרים לאומות?

ועל כרחק איפוא, ש"פוחתין והולכין" (אף שהוא "סימן" בלבד) נוגע ושייך לפעולת הקרבנות. לכן מדייק "היו מגינין עליהם מן היסורין": למרות שהקב"ה ברא את האומות מלכתחילה באופן כזה שיהיו "מתמעטים והולכים", הנה "בימי

המקדש" היו פרי החג "מגינין עליהם מן היסורין", כך שלא היו "מתמעטים", אפילו על ידי יסורים.

שם: כנגד שנעים אומות שמתמעטים והולכים

ואילו לעיל (כח, כד), לגבי פרי החג, נקט "פוחתין והולכין".

(בשבת כא, ב - "פוחת והולך". בסוכה מז, א - "מתמעטין והולכין").

ויש להאריך בזה.

ולכבשים: כנגד ישראל, שנקראו שה פזורה, (ירמי' ג, יז) והם קבועים. ומנינס תשעים ושמונה, לכלות מהם תשעים ושמונה קללות שבמסנה תורה

צריך ביאור: מדוע הוצרך לכאר את הרמז שבמנין הכבשים.

והביאור:

מכיון ששבעים פרי החג הם ענין אחד, שבעים אומות (ראה ביאור הקודם), מסתבר שאף קרבנות החג, שהם כנגד ישראל, מרכיבים ענין אחד; ומכיון שמקריבים אותם בהמשך לפרי החג, מסתבר שלשני סוגי הקרבנות ישנה פעולה והשפעה דומה.

לכן מפרש "ומנינס תשעים ושמונה לכלות מהם תשעים ושמונה קללות שבמסנה תורה": הכבשים הם אמנם כנגד ישראל, "והם קבועים" (בניגוד לאומות העולם, ש"מתמעטים והולכים"), אבל בכל זאת יתכן שיתקיימו מתוך יסורים; והכבשים באו "לכלות מהם תשעים ושמונה קללות" (כמו "סימן כלי" של הפרים, אך בצד הטוב), היינו שיתקיימו מתוך מנוחה ושלחה, ללא יסורים.

יינה של תורה

לגבי פעולת פרי החג (כנגד שבעים אומות) אומר רש"י "ובימי המקדש היו מגינין עליהם", ואילו לגבי פעולת הכבשים (כנגד ישראל) אומר "לכלות מהם תשעים ושמונה קללות שבמסנה תורה", שחלק מהן שייך רק בזמן הגלות בלבד.

ויש לומר הביאור בזה:

כל הפעולות שנפעלו בזמן הבית באמצעות הקרבנות נפעלים עכשיו על ידי תפלה, כמאמר רז"ל (ראה ברכות כו, א"ב) "תפלות כנגד קרבנות תקנום". אלא שהקרבנות גשמיים במקדש גשמי השפיעה בגשמיות ובחיצוניות העולם, בעוד שפעולת התפלה היא בנפש האדם בלבד.

ומכאן ההבדל בין פעולת הפרים לפעולת הכבשים:

פעולת פרי החג באומות העולם היתה יכולה להיות ב"ימי המקדש" בלבד, באמצעות הקרבת קרבנות גשמיים שהשפיעו בחיצוניות העולם. ואילו כבשי החג הם "כנגד ישראל כו' והם קבועים", כלומר: הקרבנות קבועים, ופעולתם קיימת לעולם. כי התפלה מבטלת את הקללות שבמשנה תורה, כך שאפילו לאחר חורבן הבית, בזמן הגלות, אין לישראל יסורים כלל, אלא הם חיים מתוך מנוחה ושלוה. וכפי שמצינו בגלות מצרים, שעוד בהיותם במצרים נאמר (בא י, כג) "ולכל בני ישראל הי' אור כמושבותם".

ולכבשים: כנגד ישראל

בדפוס ראשון ושני ובכמה כת"י: והכבשים. ואם אינו טעות הדפוס (טעות סופר) - אולי אין כאן דיבור המתחיל חדש (העתקת לשון הכתוב) אלא המשך לשון רש"י.

כט, לה

ביום השמיני עצרת תהי' לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו

עצרת תהי' לכם: עזורים בעשיית מלאכה. דבר אחר עזרת, עזרו מלאכת, מלמד שטעון לינה. ומדרשו באגדה, לפי שכל ימות הרגל הקריבו כנגד שבעים אומות, וכשזאין ללכת אמר להם המקום, צנקה מכס, עשו לי סעודה קטנה, כדי שאהנה מכס.

צריך ביאור: "מלמד שטעון לינה" - לכאורה הי' לו לבאר זמנה ומקומה של לינה זו, ועל דרך פירושו בפרשת ראה (טז, ז) "ופנית בבקר והלכת לאהליך, לבקרו של שני, מלמד שטעון לינה ליל מוצאי יום טוב".

והביאור:

לרש"י הוקשה שינוי הלשון בין שמיני עצרת לשאר הרגלים שבפרשתנו: בכולם נאמר "מקרא קדש", ואילו בשמיני עצרת לא נאמר "מקרא קדש" אלא "עצרת תהי' לכם". ומשמעות הדברים היא, ששמיני עצרת שונה משאר החגים על שום גדר מיוחד שיש בו.

ובביאור גדר זה מביא רש"י שני פירושים.

עזורים בעשיית מלאכה - איסור המלאכה בכל המועדים נובע מקדושת היום, "מקרא קדש", אולם בשמיני עצרת הוא ציווי מיוחד, "עצרת תהי' לכם", היינו דין וחיוב בפני עצמו, "עזורים מעשיית מלאכה" (גדר של העדר ושליה).